

2. Жилінська О. І. Теоретичне обґрунтування державного регулювання інноваційної сфери / О. І. Жилінська // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Сер. "Економіка". – 2004. – Вип. 68. – С. 68–74.

3. Жилінська О. Інституційний підхід у дослідженні проблем інноваційного розвитку / О. Жилінська, Д. Коломоєць // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Сер. "Економіка". – 2008. – Вип. 100. – С. 68–70.

4. Шумпетер Й. А. Теория экономического развития. Капитализм, социализм и демократия / Й. А. Шумпетер; [пер. с нем.]. – М.: Эксмо, 2007. – 864 с.

5. Інноваційна та науково-технічна сфера України: Innovations, Science and Technology of Ukraine: [монографія] / Б. В. Гриньов, Д. В. Чеберкус, В. С. Шовкалюк та ін.; [під заг. ред. Б. В. Гриньова]. – К.: НТУУ "КПІ" ВПІ ВПК "ПОЛІТЕХНІКА", 2012. – 84 с.

6. Державна служба статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Надійшла до редколегії 19.10.12

Д. Чеберкус, канд. экон.наук

Государственное агентство по вопросам науки, инноваций и информатизации, Киев

ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЙ НАЛОГОВЫЙ КРЕДИТ КАК ИНСТРУМЕНТ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ РАЗВИТИЯ ИННОВАЦИОННОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА

В статье определена необходимость использования исследовательского налогового кредита как инструмента государственного регулирования инновационного предпринимательства в Украине.

Ключевые слова: исследовательский налоговый кредит, инновация, инновационное предпринимательство.

D. Cheberkus, PhD

State Agency for Science, Innovation and Informatization of Ukraine, Kyiv

RESEARCH TAX CREDIT AS AN INSTRUMENT OF STATE REGULATION OF THE INNOVATIVE ENTREPRENEURSHIP DEVELOPMENT

The paper identifies the need for a research tax credit as an instrument of state regulation of innovative entrepreneurship in Ukraine.

Keywords: research tax credit, innovation, innovative entrepreneurship.

УДК 330.341

Л. Анісімова, канд. фіз.-мат. наук, доц.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ,

В. Балан, канд. фіз.-мат. наук, доц.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

СУЧАСНЕ РОЗУМІННЯ ПОНЯТТЯ "ОРГАНІЗАЦІЙНИХ ІННОВАЦІЙ" У КОНТЕКСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ СИСТЕМ МЕНЕДЖМЕНТУ ЯКОСТІ

У статті досліджується сучасне розуміння поняття "організаційних інновацій", характеризуються етапи розвитку менеджменту якості та обґрунтовується необхідність впровадження організаційно-управлінських інновацій у систему менеджменту організацій на прикладі впровадження системи менеджменту якості з метою підвищення ефективності господарської діяльності.

Ключові слова: організація, інновації, організаційні інновації, управлінські інновації, якість, система менеджменту якості, етапи розвитку менеджменту якості.

Інновації стимулюють виробництво товарів із новими або поліпшеними властивостями, сприяють підвищенню якості продукції та послуг, які максимально відповідають вимогам споживачів. У ринковій економіці проблема якості є найважливішим чинником підвищення рівня життя, економічної, соціальної та екологічної безпеки. Якість – комплексне поняття, що характеризує ефективність усіх напрямків діяльності: розробка стратегії, організація виробництва, маркетинг, інноваційна діяльність та ін.

Для розвитку економічних реформ в Україні все більша увага приділяється якості продукції. Нині однією з серйозних проблем для українських підприємств є створення системи якості, що дає змогу забезпечити виробництво конкурентоспроможної продукції. Система якості важлива для укладання угод із іноземними замовниками, для яких обов'язковою умовою є наявність у виробника системи якості й сертифіката на цю систему, виданого авторитетним органом сертифікації. Система якості повинна враховувати особливості підприємства, забезпечувати мінімізацію витрат на розробку продукції та її впровадження. Споживач повинен бути впевненим, що якість продукції буде стабільною.

Питаннями інноваційної діяльності та активності підприємств займалися досить багато закордонних та вітчизняних учених, серед яких Ф. Ніксон, П. Друкер, Б. Твісс, К. Найт, Ф. Валента, В. Василенко, І. Павленко, Л. Федулова, І. Балабанов, С. Ілляшенко, В. Ландик, П. Микитюк, А. Гриньов, Р. Фатхутдинов, Т. Близняк, В. Медінський, О. Жилінська, Д. Черваньов, В. Геєць, Н. Чухрай та ін.

Значний внесок у розвиток теорії управління якістю загалом і систем якості, зокрема, внесли закордонні вчені: Д. Гарвін, Е. Демінг, Дж. Джуран, К. Ісікава, Ф. Кросбі, Т. Пітерс, Г. Тагуті, А. Фейгенбаум, В. Шухарт, Дж. Харрінгтон, К. Рамперсад та ін. Вітчизняний напрямок дослідження проблем якості також досить значний, найбільш відомими є праці Р. Бичківського, А. Глічева, П. Калити, В. Огвоздіна, В. Окрепілова, М. Шаповала.

Метою статті є висвітлення питань сучасного розуміння організаційних інновацій, необхідності впровадження організаційно-управлінських інновацій у систему менеджменту сучасних організацій на прикладі впровадження системи менеджменту якості.

Інновації стають основною рушійною силою підприємств та передумовою їхнього розвитку. Комплексний характер інновацій, їх багатогранність та різноманітність сфер і способів використання породжують різноманітні класифікації, використання яких дає змогу об'єктивніше оцінювати інноваційну діяльність, комплексно визначати результативність і спрямованість інноваційного процесу. Зокрема, за сферами застосування розрізняють такі види інновацій: техніко-технологічна, організаційна, управлінська, економічна, соціальна та юридична [11]. Потребують детального дослідження поняття: "організаційна інновація", "управлінська інновація", "організаційно-управлінська інновація". Поряд із традиційним підходом, коли під інноваціями розумілися тільки технологічні зміни (впровадження нових продуктів, процесів або їх модифікація), все більшого значення

ня починають набувати організаційні інновації. Організаційна інновація є впровадженням нового організаційного методу в діяльності підприємства, в організації робочих місць або зовнішніх зв'язків. Організаційні інновації можуть бути спрямовані на підвищення ефективності діяльності підприємства за допомогою скорочення адміністративних витрат або оперативних витрат, підвищення задоволеності працівників станом своїх робочих місць (і тим самим продуктивності праці), зменшення витрат на постачання.

Управлінські інновації (нововведення) – цілеспрямована зміна складу функцій, організаційних структур, технологій та організації процесу управління, методів роботи системи управління, орієнтовані на заміну елементів системи управління або системи управління загалом, з метою прискорення або поліпшення рішення поставлених перед підприємством завдань на основі виявлення закономірностей та факторів розвитку інноваційних процесів на всіх стадіях життєвого циклу підприємства, технологій і підприємства загалом. Управлінські інновації реалізуються в трьох основних формах адаптаційних механізмів – структурної, адміністративної та інформаційної – і спрямовані на розробку відповідних управлінських впливів [1]. Слід відмітити, що управлінським інноваціям керівники не приділяють достатньої уваги, зводять розвиток підприємства до технічних чи технологічних інновацій. При такому підході підприємство не розглядається як система діяльності, з її вихоплюється лише її "основний виробничий" процес. Потенціал організації сприймається однозначно як технічний і технологічний. Організаційний і кадровий потенціали, тобто ступінь нарощування можливостей за рахунок більш ефективного управління і використання людських ресурсів, серйозно не використовуються. Таким чином, можливості для розвитку істотно знижуються.

Організаційно-управлінська інновація – нові методи й форми організації всіх видів діяльності підприємства та їх об'єднань: нові методи управління персоналом, система стратегічного планування, прогнозування, моделювання процесів виробництва, постачання, збуту, нові організаційні структури [5].

Відмінною рисою організаційної інновації від інших організаційних змін підприємства є впровадження нового організаційного методу (у діяльності підприємства, в організації робочих місць або в зовнішніх зв'язках), що не використовувався підприємством раніше і є результатом реалізації стратегічних рішень керівництва. Організаційні інновації в діяльності підприємства містять у собі впровадження нових методів організації та координації поточної діяльності з виконання різноманітних робіт та процедур. Їх яскравим прикладом може слугувати впровадження системи менеджменту якості (СМЯ). Цей процес носить радикальний характер, так як, при впровадженні систем менеджменту якості в організації відбуваються істотні зміни її бізнес-процесів. Сучасне управління якістю полягає в тому, що воно не може бути ефективним, коли продукція (послуга) вже вироблена, управління якістю повинно здійснюватися на всіх етапах технологічного процесу, забезпечення якості сировини. Управління якістю включає всі функції загального керівництва для розробки політики у сфері якості, встановлення цілей, повноважень та відповідальності, а також процеси планування, контролю і забезпечення якості, за допомогою яких у межах системи якості відбувається реалізація цих функцій. Основним завданням найвищого керівництва є менеджмент трьох сфер – якості, удосконалення та інновацій. Проаналізуємо останні етапи розвитку менеджменту якості: Концепцію TQM і загальний менеджмент якості та екології, як

нові інноваційні підходи до обґрунтування ролі якості у сучасній організації.

Концепція або філософія TQM (Total Quality Management) найчастіше перекладається як "загальне (всеохоплююче, тотальне) керівництво якістю" або "загальне управління якістю". TQM нині вважається революцією в менеджменті якості. Як новий інноваційний науково-практичний підхід до забезпечення якості сучасна концепція TQM склалась на початку 1980-х років під впливом ідей У. Шухарта, Е. Демінга, Дж. Джурана, А. Фейгенбаума, К. Ісікави, а також японського досвіду використання методології CWQC (Company Wide Quality Control) (управління якістю в межах фірми). Найбільшого поширення концепція отримала в таких промислових розвинених країнах, як США, ФРН, Велика Британія, Швеція, Японія, Південна Корея, Тайвань. Однак за єдності ідеології, чітко вираженої у назві концепції, у кожній країні вона трактувалась по-своєму, виходячи з особливостей її історичного розвитку і робіт з менеджменту якості. Не дивлячись на те, що на сучасному етапі розвитку TQM єдиного тлумачення її концепції немає, оскільки воно залежить від особливостей країн, що її використовують, фундаментальні принципи, на яких базується TQM, визнаються всіма спеціалістами незалежно від того, де концепція використовується. Ці принципи визначають ідейний зміст філософії TQM, яка висуває якість, як основний критерій оцінювання роботи організації, трактує якість у її широкому економічному і соціально-психологічному розумінні, руйнує тезу про неминучість протиріччя між виробником і споживачем. Якщо стандарти ISO 9000 проголошують досягнення якості кінцевою метою, то концепція TQM розглядає досягнення якості як поточний процес, де сам рух так само важливий, як і кінцева мета. Саме концепція TQM дає змогу максимально задовольняти вимоги і запити всіх груп зацікавлених осіб організації, яка виступає в ролі постачальника.

Систему менеджменту підприємства, що відповідає вимогам стандарту ISO 9001, можна з помірними витратами перетворити, з урахуванням вимог стандарту з економічного менеджменту ISO 14001, у так звану інтегровану систему менеджменту підприємства, яка побудована на принципах якості й охорони навколишнього середовища. Поняття "система екологічного менеджменту" вперше було чітко визначено і роз'яснено в Стандарті Великобританії BS 7750 (Environmental Management Systems) в 1992 році. Стандарти ISO 14000 розробляються Технічним комітетом 207 (TC 207) Міжнародної Організації Стандартизації (ISO) з урахуванням уже зарекомендованих міжнародних стандартів із систем менеджменту якості продукції (ISO 9000). Документи, що входять до серії ISO 14000, можна умовно поділити на три групи: принципи створення й використання систем екологічного менеджменту; інструменти екологічного контролю та оцінки; стандарти, зорієнтовані на продукцію.

Стандарти ISO 14000, призначені забезпечити організації елементами дієвої системи екологічного менеджменту, які можуть бути інтегровані з іншими вимогами, щодо управління, та допомогти організаціям досягти екологічних та економічних цілей. Ці стандарти не призначені для створення бар'єрів у торгівлі, або для підвищення чи змін правових зобов'язань організацій. Вони встановлюють вимоги до системи екологічного менеджменту, щоб надати організаціям можливість сформулювати і реалізувати політику та встановити і досягти цілі, які враховують правові вимоги та інформацію про суттєві екологічні аспекти. Відомо, що в екологічній чистоті підприємств зацікавлені і споживачі

його продукції і суспільство загалом, тому впровадження системи екологічного менеджменту підприємства додає підприємству низку конкурентних переваг: поліпшення іміджу підприємства на регіональному і міжнародному рівні; економія енерго- і водоспоживання; економія засобів на мінімізації утворення відходів; захист від штрафів і скарг від громадськості та контролюючих органів; вирішення екологічних проблем з мінімальними фінансовими витратами; дотримання різних законодавчих вимог з екології, зводячи до мінімуму ризику фінансових утрат. При впровадженні систем менеджменту якості суттєво кардинально змінюються методи та форми організації всіх видів діяльності підприємства: від системи стратегічного планування, прогнозування та нових методів управління персоналом до процесів постачання та збуту продукції.

У стандарті ISO 9004:2008 підкреслюється, що інновація має важливе значення для розвитку всієї організації, яке базується на здатності організації до навчання та системних перетворень. Організація повинна впроваджувати інновації в усі сфери своєї діяльності та організаційні структури для досягнення успіху у майбутньому. У додатку, того ж стандарту, наводиться опис п'яти рівнів "зрілості" підприємства: "початковий, проактивний, гнучкий, інноваційний, стійкий". Причому на першому рівні менеджмент підприємства орієнтований на якість продукції, на другому – на споживача, на третьому – на споживача і на інші зацікавлені сторони. На "інноваційному" рівні, з точки зору ISO 9004:2008, для підприємства характерні орієнтація на збалансовані потреби зацікавлених сторін, ефективний взаємозв'язок процесів, послідовні позитивні результати і стійкі тренди (consistent, positive, results and sustained trends).

Організаційні інновації в діяльності підприємства містять у собі впровадження нових методів організації та координації поточної діяльності з виконання різноманітних робіт та процедур. Їх яскравим прикладом може служити впровадження системи менеджменту якості.

Л. Анисимова, канд. физ.-мат. наук, доц.
Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев,
В. Балан, канд. физ.-мат. наук, доц.
Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев

СОВРЕМЕННОЕ ПОНИМАНИЕ ПОНЯТИЯ "ОРГАНИЗАЦИОННЫХ ИННОВАЦИЙ" В КОНТЕКСТЕ ИССЛЕДОВАНИЯ СИСТЕМ МЕНЕДЖМЕНТА КАЧЕСТВА

В статье исследуется современное понимание понятия "организационных инноваций", характеризуются этапы развития менеджмента качества, обосновывается необходимость внедрения организационно-управленческих инноваций в систему менеджмента организаций на примере внедрения системы менеджмента качества с целью повышения эффективности хозяйственной деятельности.

Ключевые слова: организация, инновации, организационные инновации, управленческие инновации, качество, система менеджмента качества, этапы развития менеджмента качества.

L. Anisimova, PhD, Associate Professor
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv,
V. Balan, PhD, Associate Professor
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

THE MODERN UNDERSTANDING OF CONCEPT "ORGANIZATION INNOVATIONS" IN THE CONTEXT OF QUALITY MANAGEMENT SYSTEMS' INVESTIGATION

In this article the current understanding of the concept of organizational innovation is studied. The stages of quality management are considered. The necessity of implementing the organizational and managerial innovations in management of organizations in the case study of quality management system to improve the efficiency of business is justified.

Keywords: organization, innovation, organizational innovation, management innovation, quality, quality management system, stages of quality management.

Цей процес носить радикальний характер, оскільки при впровадженні систем менеджменту якості в організації відбуваються істотні зміни її бізнес-процесів від системи стратегічного планування, прогнозування та нових методів управління персоналом до процесів постачання і збуту продукції. Необхідність впровадження систем менеджменту якості має інноваційний характер і позитивність для всіх сфер діяльності організації та постійного вдосконалення системи управління.

Список використаних джерел

1. Ваганов П. И. Теория и методология инновационного управления и управленческих инноваций / П. И. Ваганов. – СПб.: Изд-во СПбГУЭФ, 2003. – 213 с.
2. Гличев А. В. Основы управления качеством продукции / А. В. Гличев. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – М.: Стандарты и качество, 2001. – 424 с.
3. Исикава К. Японские методы управления качеством / К. Исикава; науч. ред. и предисл. А. В. Гличева. – М.: Экономика, 1988. – 215 с.
4. Кондратьев Н. Д. Проблемы экономической динамики / ред. коллегия: Л. Г. Абалкин и др. – М.: Экономика, 1989.
5. Краснокутська Н. В. Інноваційний менеджмент: навч. посіб. / Н. В. Краснокутська. – К.: КНЕУ, 2003. – 504 с.
6. Левеску Д. Инновационный менеджмент и методы качества / Д. Левеску, Г. Ф. Уокер // Стандарты и качество. – 2008. – № 1. – С. 80–84.
7. Міждисциплінарний словник з менеджменту: навч. посіб. / [Д. М. Черваньов, О. І. Жилінська, М. В. Петровський та ін.]; за ред. Д. М. Черваньова, О. І. Жилінської. – К.: Нічлава, 2011. – 624 с.
8. Салухіна Н. Г. Стандартизація та сертифікація товарів і послуг: підруч. / Н. Г. Салухіна, О. М. Язвінська. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 336 с.
9. Feigenbaum A. V. Total Quality Control / A. V. Feigenbaum. – New York: McGraw-Hill, 1983. – 365 p.
10. Фейгенбаум А. Победа благодаря качеству [Электронный ресурс] / А. Фейгенбаум // Курс на качество. – 1992. – № 2. – Режим доступа: <http://quality.eup.ru/MATERIALY11/victory.htm>.
11. Черваньов Д. М. Система інноваційного менеджменту: теорія і практика: підруч. / Д. М. Черваньов. – К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2012. – 1391 с.
12. Шумпетер Й. Теория экономического развития / Й. Шумпетер. – М.: Прогресс, 1992. – 231 с.
13. Шаповал М. І. Менеджмент якості: підруч. / М. І. Шаповал. – К.: Т-во "Знання", КОО, 2003. – 475 с.

Надійшла до редколегії 17.10.12